Ladislav Bognar

PEDAGOŠKI KRASULJCI

Slikanje i glazba trajno su prisutni u mom životu, ali profesija koju sam odabrao i kojoj sam posvetio većinu svojih aktivnosti je pedagogija. Moja pedagoška nastojanja i postignuća vidljiva su na mojoj web stranici www.ladislav-bognar.net . Ovdje bih pak, prilagođeno facebooku, htio izdvojiti neke pedagoške minijature, zanimljive ideje, moje doživljaje i vrijedna postiguća nekih drugih ljudi. Koristeći kratki tekst, sliku ili video isječke. Temu sam nazvao „Pedagoški krasuljci“ aludirajući na one simpatične cvjetiće koji su tu svuda oko nas cijele godine, a zovu ih tratinčice, krasuljci ili katarinčice. Kao što ovi skromni cvjetići često neprimjećeni uljepšavaju svijet oko nas tako i te često jednostavne i nenametljive pedagoške ideje čine svijet oko nas ljepšim mjestom za odrastanje i življenje.

MENTORICA

Neki dan moja unuka Ana dolazi sva uzbuđena izvijestiti mene i baku da je predala diplomski i mi se radujemo, ali njena radost je u poruci koju joj je odmah poslala mentorica. Evo te poruke:

„Draga Ana,
Pročitala sam cijeli rad i čestitam ti na podrobnom teorijskom objašnjenju, dosljednom i detaljnom istraživanju, statističkoj obradi te zanimljivim rezultatima. Rezultati nisu očekivani (barem sa moje strane) što pokazuje da su hipoteze bile jako dobro postavljene. Bilo bi zanimljivo istražiti koliko brzo i pouzdano ispitanici mogu doći do podataka koji im u nekom trenutku trebaju i interpretirati te podatke. No za to je potrebno neko drugo istraživanje. Našla sam samo jednu greškicu na slici 26. Treba dopuna kod jednog reda podataka. Možeš predati rad i želim ti da se odmoriš.
Srdačan pozdrav“

Eto kako malo treba da jednim toplim ljuskim kontaktom uljepšamo dan ovoj studentici koja se trudila kroz cijeli studij, a i u svom diplomskom radu, da od sebe da ono najbolje. I mislim si kako često sveučilišni profesori zaborave na ovaj jednostavan, a tako važan ljudski odnos uvažavanja i poštivanja studenata. A svojim primjerom zapravo najbolje utječu na buduće humane odnose među ljudima. Zaista je dragocjeno što imamo ovakvih mentorica, a dobro znam da nije ona jedina.

EMOCIJE

Na jednoj pedagogškoj radionici za nastavnike u Sloveniji pozvani su nastanici iz tri manje susjedne škole. Radionica je održavana u popodnevnim satima nakon što su nastavnici održali dopodnevnu nastavu. Budući da im je rečeno da je prisustvovanje obavezno došli su ljuti i neraspoloženi. U takvim okolnostima vrlo je teško održati neku uspješnu edukaciju. Odlučio sam da ih zamolim da se predstave i kažu kako se osjećaju. Poznato je da ako se ljudi loše osjećaju i to izraze da se intenzitet te neugodne emocije nešto smanji. Počelo je vrlo neugodno.

Ljudi su govorili sarkastično kao – Jako se dobro osjećam, ili Baš sam sad poželjela još jednu edukaciju nakon šest sati nastave. Sve je to išlo tako do jednog mlađeg nastavnika koji je rekao sljedeće:
„Ja se osjećam vrlo uzbuđeno jer se nalazimo u učionici u kojoj sam ja nekad išao u osmi razred. Sjećam se zadnjeg dana kad smo odlazili da je naša razrednica plakala. Ja sam tada mislio – ah šta ta baba plače, a sad mi je žao zbog toga jer znam da nas je ona voljela.“
Ovo što je on govorio ostavilo je očito dubok dojam na sve prisutne i nastao je mali tajac. Oni koji su se nakon toga predstavljali postali su iskreni i nekako pozitivni. Govorili su i o svojim očekivanjima od radionice i radionica je protekla u izvrsnoj atmosferi. Kad smo završili nikome se nije žurilo i još su dosta dugo ostali i raspravljali o pitanjima koja su pokrenuta u radionici.
Na slici je jedna od mojih radionica za nastavnike tih godina.

ŠKOLA RADOSTI U RADOVANCIMA

Osamdesetih godina događale su se u našoj pedagoškoj teoriji i praksi lijepe stvari. Posjećivali smo škole u drugim zemljama, prevođena je suvremena pedagoška literatura, dolazili su predstavnici alternativnih škola iz zapadnih zemalja, sudjelovali smo na Europskom forumu za slobodu u odgoju i osnovali podružnicu za Hrvatsku, objavljeno je nekoliko značajnih knjiga koje su govorile o školstvu u Europi, o slobodnoj školi, o pluralizmu u školstvu. Javljale su se mnoge inicijative u praksi među kojima je posebno značenje imao „Osječki model“ koji je realiziran u četiri eksperimentalne škole.

Javila se i jedna posebno originalna ideja u malom slavonskom selu Radovanci kod Velike u požeškom kraju koju su pokrenuli i realizirali dvoje mladih učitelja Blanka Hribar-Čmelar i Tomislav Čmelar. U ostvarivanju njihovih kreativnih ideja od bajkovito

uređenog prostora do individualizirane nastave škole bez razreda, pomagao im je dr.sc. Valentin Puževski profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. O toj školi RTV Zagreb je snimila i zanimljiv film od kojeg možemo vidjeti jedan insert u prilogu.

https://www.facebook.com/100011043646170/videos/1202386290139481/

OPIS SLUČAJA 1

Tog malog doveo mi je jedan čovjek kod kojeg je stanovao i kaže mi kako je mali jako zločest i ne zna kako ću ja s njim. Mali se grize i kad njega ugrize onda i on njemu vrati istom mjerom i tako to rješava. Kaže da ga i ja slobodno ugrizem kad mali mene ugrize. Zapravo je mali bio uplašeno dijete koje je došlo u ovu sredinu, a ranije je živio u inozemstvu. Ja sam ga zagrlio i pokazao mu što tu sve imamo zanimljivo i on se odmah zainteresirao. Kako su dani odmicali on je nastojao da se uključi u sve aktivnosti i u njima je uživao. Ipak bio je manji od ostalih i nekako stalno balav pa sam ga često vodio na umivanje i puhanje nosa, a bilo mi je važno da ga i drugi prihvate što baš nije išlo lako.
Jednom se on s još jednim dječakom igrao kockama tako da su podijelili kocke i svaki je gradio svoju građevinu. Kako je ovaj veći potrošio sve kocke počeo se derati i vikati kako je ovaj mali uzeo više. Mali ga je jedno vrijeme gledao kako plače i onda uzeo šaku kocaka i dao mu. Ovaj je ostao iznenađen jer to nije očekivao, a i drugi su vidjeli ovaj velikodušni čin i dečki su nastavili igru. Ja se tada nisam htio miješati jer je situacija bila emocionalno nabijena pa to nisam htio kvariti, ali sam tog dana nekoliko puta zagrlio malog i rekao: „Kako si ti mene danas iznenadio kad si mu dao one kocke dok je plakao“. Pa opet nakon nekog vremena: „Baš si me danas obradovao kad si mu onako dao kocke da ne plače“. To sam naravno ponovio više puta, a mali je bio presretan. On ne da hoda, on lebdi. Sutra je svima donio autiće, igračku koju on najviše voli.

OPIS SLUČAJA 2

Jednog dana smo pričali o dinosaurima jer ih je ta tema zainteresirala. Gledali smo slike u emciklopedijama, oni su pričali što su već ranije čuli i bilo im je zanimljivo. Onda su slikali ta bića koja više ne postoje. Jedan od tih dječaka je naslikao jako lijepu sliku koju smo objesili na zid i svima se sviđala. Pod odmorom su se igrali skrivača i taj dječak se sakrio u ormar. Kad su ga došli pronaći on je, kako je bio veći i jači od ostalih, udario šakom po vratima i otkinula se šarka na vratima i vrata su pala. Ja se naravno ljutim što je to napravio jer ne volim da mi prave štetu. Ja znam da on to nije htio jer nije znao posljedice svog postupka, ali ipak ja hoću

da vidi da je to neprihvatljivo ponašanje. Tog dana na kraju dolazi njegova mama i pita me kakav je danas bio moj sin. Pitanje je što sad treba reći mami:

a) Da je otkinuo vrata na ormaru ili...
b) Da je naslikao jako lijepu sliku ili...
c) I jedno i drugo?

Oba ova slučaja opisao sam učiteljima na jednom stručnom skupu. Što su odgovorili, a kako sam ja postupio može se vidjeti na video snimci.

https://vimeo.com/5858004

PROJEKT „KORAK PO KORAK“

Devedesetih godina sve ono pozitivno što se događalo u nas na području pedagoške teorije i prakse porušeno je i vraćeno desetljećima unazad. Jedina svijetla točka bila je inicijativa koju je pokrenula Mira Kunstek projektom „Korak po korak“ koji je prvo bio namijenjen predškolkom odgoju, a kasnije i razrednoj nastavi, pa na kraju čak i profesorima s fakulteta. Iako je sve što je radila bilo sustavno ometano pa čak i onemogućavano ova hrabra žena je uporno radila na organiziranju izvanrednih seminara koje su držali američki profesori fakulteta i nastavnici iz kvalitetnih američkih škola. Podijeljeno je mnogo literature, a velik broj nastavnika praktičara je osposobljen za primjenu ovog modela zasnovanog na humanističkoj orijentaciji u praksi, što se još i danas može vidjeti kako u vrtićima, tako i u učionicama razredne nastave u velikom broju škola.

NASTAVA „KORAK PO KORAK“

Moja studentica i diplomantica Vesna Bedeković bila je jedna od aktivnih sudionica projekta škole „Korak po korak“. Ona ne samo da je sudjelovala na svim edukacijama koje je organizirala Mira Kunstek nego je preko ove udruge išla i u SAD gdje je posjetila škole koje rade po ovom ili sličnim modelima i tako je bila jedna od najosposobljenijih voditeljica edukacije za učitelje praktičare u nas u čemu je dala vidan doprinos. 2003. je snimila dva videa svoje nastave po modelu „Korak po korak“ i poklonila mi ih. Ja sam ih intenzivno koristio sa svojim studentima razredne nastave. Ovdje je kraći isječak na kojem se vidi početak radnog dana: jutarnji sastanak, plan rada i realizacija sadržaja prirode i društva o prehrani.

https://vimeo.com/457518553

SEMINAR ZA SVEUČILIŠNE PROFESORE U MAĐARSKOJ

U okviru projekta „Step by step“ održano je nekoliko seminara za sveučilište profesore. Jedan od takvih bio je u Mađarskoj u mjestu *Keszthely,* koji su vodili sveučilišni profesori iz SAD-ea. Mađari su bili izvrsni organizatori, a američki profesori su s nama realizirali niz tema vezanih za edukaciju budućih odgajatelja i učitelja kao i zanimljivu temu o kvalitativnom pristupu istraživanju pedagoških pojava. Nisu to bila dosadna predavanja nego je pored izvrsnih izlaganja bilo mnogo aktivnosti samih sudionika u kojima je dolazila do izražaja naša kreativnost. Dobiveni su i pisani materijali te nekoliko knjiga koje govore o toj problematici. Domaćini su organizirali i niz popratnih aktivnosti u kojima nas je impresioniralo kako su realizirali mnoge originalne ideje u razvoju kontinentalnog turizma. Iz Hrvatske nas je bilo samo troje jer neki su se profesori još bojali sudjelovati na ovim skupovima.

Kad smo se mi iz Hrvatske trebali na početku predstaviti ostalima odlučili smo odigrati jedan susret roditelja i odgajatelja u vrtiću. Mira Kunstek je bila odgajateljica, ja sam bio roditelj, a Nada Babić je bila moja kćerkica. Budući da smo to glumili na engleskom evo kako je ispala ta improvizacija:

Father: Hello my ladies! How are you? How's my little daughter?
Daughter (She plays with toys.)
Teacher: Today is fine but sometimes she is very sad.
Father: Really? I don't know for that. You know I am very busy. I must collect money every day. If you need money for your kindergarten, I will give you.
Teacher: Thank you very much but you forgot pay money for last month.
Father: OH no, I will do it very soon, very soon.
Teacher: Your daughter is always alone. She doesn't play with other children. You have to do more worry about her.
Father. OH, I really worry very much. I always buy something for her.
Daughter: Dad, buy me a doll.
Father: OK. I will do it tomorrow.
Daughter: Your child needs more love.

Father: OH, I am man of love. Maybe you are free this evening?
Teacher: No! I am not. But you are first time here. You have to be here every week and take an interest in your child.
Father: Now I will come every day. Maybe you're free tonight after all?
Teacher: No! I am not.

https://www.facebook.com/100011043646170/videos/1206239653087478/

PISMO

Jednog dana dobili smo moja asistentica Snježana i ja pismo studentice predškolskoga odgoja, Ivane Iletić:
„Na predavanju iz pedagoške komunikacije, naučila sam mnogo toga i više od očekivanog. Zadovoljna sam načinom na koji ste to znanje prenijeli na mene jer će mi to trebati cijeli život.
Puno sam stvari izmijenila na sebi te uvidjela što radim ili ne radim loše, kako se ponašam prema sebi i prema drugima.
Zahvalna sam profesoru Ladislavu Bognaru i asistentici Snježani Kragulj što su mi pomogli da postanem bolja osoba.
Hvala.“
S poštovanjem,
Ivana Iletić

U prilogu je video na kojem se vidi kako je izgledala ova nastava. Ovdje se radi o prvoj temu kojoj je cilj razvoj pozitivne slike o sebi, a prikazana su tri postupka:

1. Prvi je „Čarobna kutija“ u kojoj se nalazi ogledalo. Sudionicima radionice se kaže da pažljivo otvore kutiju i da će vidjeti nešto jedinstveno i neponovljivo. Oni će naravno vidjeti svoju sliku i time ih želimo osvijestiti da je svatko od njih jedinstvena i neponovljiva osoba pa se tako prema njima i odnosimo.
2. U drugoj aktivnosti svatko odabere jedno izmišljeno ime i zanimanje, a zatim uz glazbu šetaju prostorom i kad stane glazba priđu prvoj osobi do sebe i popričaju svatko o svom imenu i zanimanju.
3. Treći postupak je „Osoba godine“. Trebaju zamisliti da su u budućnosti odabrani u nekom tjedniku za osobu godine. Na savijenom arku papira prikažu taj tjednik tako da je na naslovnici njihova slika, a u unutrašnjosti tekst koji govori zašto su izabrani za osobu godine. Kad dovrše ovu aktivnost podijele se u grupe u kojima svatko iznese svoj prikaz osobe godine.
4. Na kraju svake radionice je evaluacija. Ovaj put su to bili listići s različitim ugodnim i neugodnim emocijama od kojih treba odabrati one koje su kod sebe doživjeli. Za primijetiti je da je ta nastava obilno popraćena osmjesima.

https://vimeo.com/2213439

KREATILOV I PEDANTER

U „Priči o Kristini“ (vidi https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Kristina.pdf) javljaju se likovi profesora Pedantera i Kreatilova koji predstavljaju personifikaciju dvaju pristupa odgoju i obrazovanju. Izradili smo i lutke koje prikazuju njihove likove. U prilogu je jedan od dijaloga između ove dvojice koji smo koristili na nastavi. Oni raspravljaju kako koji shvaća odgoj.

Kreatilov

KREATILOV: Kolega, kako bi Vi kao iskusan pedagog objasnili fenomen odgoja?
PEDANTER: Ha pa to je bar jasno. O tome sam često pisao. Odgoj Vam je, moj kolega, nešto čega nema u našem društvu. Eto vidite kako se ti mladi danas ponašaju – nitko ne poštuje starije, hodaju noću, a po danu spavaju, razbijaju automobile... Odgoj je nešto što danas ne postoji.
KREATILOV: Ali Vi kolega izbjegavate odgovor. Ja bih htio da Vi objasnite fenomen odgoja.
PEDANTER: Odgoj Vam je, kolega moj, izgrađivanje, oblikovanje i formiranje odgajanika od strane odgajatelja. Pri tome je odgajanik mlađa i neizgrađena osoba, a odgajatelj osoba koja je usvojila sve osnovne društvene vrijednosti.

Pedanter

KREATILOV: Ja se baš ne bih složio s ovim Vašim građevinskim terminima. Meni tu nedostaje ljubavi i ljudske topline. Nedostaje mi međusobno povjerenje, suosjećanje.
PEDANTER: Moj kolega, to što Vi pričate to su Vam najobičnija prenemaganja. Red, rad i stega su Vam najvažniji u odgoju. Ako pustite mladima na volju sve završava u anarhiji.
KREATILOV: Red, rad i stega je pislo na ulazu u logor gdje su ljude mučili i ubijali. Ja mislim da ovaj slogan nema mjesta u odgoju. Umjesto da djecu svrstavamo u redove mislim da bi nam ideja trebala biti sloboda, umjesto rada kao prisile dajmo šansu kreativnosti, a umjesto discipliniranja djece treba im dati šansu da preuzmu odgovornost za svoje postupke.
PEDANTER: Mlade treba oblikovati. Kao što kipar svojim dlijetom polako od sirovog materijala izrađuje svoje umjetničko djelo prema zamišljenom idealu, tako i odgajatelj čvrstom rukom, oštrim pedagoškim mjerama i strogošću oblikuje mladu ljudsku prirodu.
KREATILOV: Kad smo već kod usporedbi ja bih odgajatelja radije prikazao kao vrtlara, koji se trudi da stvori uvjete da biljka izraste u svojoj jedinstvenosti i ljepoti. Djeca su bića koja traže nježan i pažljiv odnos. Nasilje ostavlja traume za cijeli život.

LUTKE

Kad smo sa studentima razredne nastave imali sat sistematizacije nastavnih sadržaja iz kolegija „Kreativnost u nastavi“ studenti su izvlačili listiće sa zadacima za svaku pojedinu grupu. Jedna grupa je dobila zadatak da improvizira razgovor između Pedantera i Kreatilova. Evo kako su to napravili:

https://youtu.be/MZiGsxxUCW8

KREATIVNOST U NASTAVI

Zadnjih godina mog rada u nastavi radili smo na projektu „Kratinost u nastavi“. Osobno mislim da je to jedno od ključnih pitanja kojima bi trebalo težiti u promjenama u školstvu. Kreativnost je jedna od osnovnih ljudskih osobina, a u procesu odgoja i obrazovanja je zapostavljena. Ovdje bih izdvojio jednu aktivnost studenata razredne nastave u kojoj je trebalo odsvirati sliku i otplesati pjesmu. Kad je riječ o slici radilo se o Pieteru Bruegelu čije slike imaju mnogo ljudi i životinja i mnogo događanja. Studentice su to odsvirale na udaraljkama. Pjesma Jacques Preverta govori o dosadnoj nastavi koja je odvojena od života. Otplesati pjesmu bio je svakako izazov i zanimljivo je kako su to studentice izvele. Korištenje analize pjesme, slike ili glazbe je racionalni pristup koji nije primjeren za umjetnost budući da je ona emocionalno

komuniciranje među ljudima. O slici ili pjesmi, u ovom slučaju, treba izraziti svoj doživljaj koji se eto može izraziti i glazbom i plesom što su studentice ovdje i uradile.
https://youtu.be/RsuiHuw1MyQ

KRAJ

Eto tako dođosmo i do kraja ovih nekolicine odabranih pedagogških krasuljaka. Ako bismo po onoj šokačkoj pismici –što'j ostalo neb' u kola stalo – jasno je da je to tek mali više manje slučajni izbor. Hvala svima koji su to popratili i prokomentirali. Meni je bilo drago prisjetiti se onih u kojima sam ili osobno sudjelovao ili imao uvid u njihovo nastajanje. Vjerujem da i danas nastaju mnogi pedagoški krasuljci iako ja u njihovom stvaranju više ne sudjelujem. Sad je red na mlade ili kako bi rekao pjesnik:

Doći će nova mladost,
donijeti nove dane
i nastavit će naše pjesme nedopjevane.
(B.Ćopić)

